

PORTRÄTTET

Staffan Wathier Klingspor, född på Skarboda, Viby socken i Närke den 24 maj 1866
och död i Stockholm den 25 maj 1953.

Sekreteraren har bett mig att skriva ett "porträtt" av min pappa – tillika hans farfar – att biläggas släktföreningens årsredogörelse för 1995. Det gör jag mycket gärna, men det kommer inte att bli en levnadsteckning av den konventionella, kronologiska modellen, den som radar upp anor, föräldrar, barndom, uppväxt, skolor, familj, yrke, kontakter, liv och död. En sådan bio-grafi skulle inte passa in på min pappa. Dels var han ingen märkvärdig per-son, ingen rubrikernas man och dels fanns under hans liv perioder av ofrivillig övergivenhet och hängiven längtan, vilka i sin tragik blev en kraftkälla för honom. Den öste han ur under ett långt liv, generöst och vänligt. Bilden av min pappa kommer att bli hoppig i tid men, tror jag, ha varma färger.

Men kalenderbitarna skall inte misströsta. I slutet av porträttet finns fakta-rutor om läkaren Staffan Klingspor och hans omgivning med en mängd årtal och data, ett torrt komplement till mitt försök till en mjuk levnadsbeskrivning.

Mitt första minne av pappa kan jag, märkvärdigt nog, bestämma till tid och plats. Dagen är den 4 augusti 1914 och platsen är stallbacken på Elfviks gård, längst ut på nordöstra Lidingö. Jag var drygt fyra år men minns folket som stod där nedanför vällingklockan som befallningsmannen klämtade i. Ef-ter en stund går pappa fram och avlöser honom och står där och ringer
länge, länge.

/FAKTA/

Den här minnesbilden sitter kvar efter mer än 80 år. Det var ingen vanlig kvällsklämtning den aftonen. Det var Landstormen i Sverige som ringdes samman. Krig hade brutit ut mellan Tyskland och Ryssland och, som det snart skulle visa sig, var det det Första världskriget som just hade börjat och som då klämtades in på stallbacken.

Jag gläder mig över detta mitt första minne av pappa. För honom var det självklart att hjälpa befallningsmannen den där augustivällen vid klockrepet och han fortsatte att hjälpa sin omgivning, lika självklart, under hela sitt långa liv.

Somrarna på Slagsta, Elfvik och Evedal vid Baggensfjärden var viktiga hän-delser i tillvaron. När skolan slutade flyttade Staffan med familjen ut per ångbåt, med pick och pack och tjänstefolk och levde ett livligt och förtäat semesterliv några månader tills det var dags att återvända till stockholms-våningen, med skolgång, yrkesliv och ett tryggt och ombonat umgänge, en-ligt dåtida vanor. Det är helt klart, familjen Klingspor levde ett lugnt och städat familjeliv i sina våningar på Biblioteksgatan 12, Strandvägen 7 C och Grev Turegatan 35 i flera decennier. Ett inrutat, konventionellt liv i en dag-ligvärld som vi format att passa oss och våra närmaste.

Pappa Staffan var pater familias, vänligt respektingivande och med distans. Mamma var ett år yngre än pappa, hette Maria men kallades alltid för Maja. Kring sig hade föräldrarna, så småningom, en skara av fyra pojkar: Vilhelm, Sven och Wathier, födda med endast två års mellanrum från och med 1899, och sist sladdbarnet Richard, av år 1910. Med oss fanns också tjänstefolket: kokerska och husa, samt barnsköterskan Emma Söderberg från Latorps bruk. Emma bidrog i hög grad till de fyra små gossarnes uppfostran.

Pappas långa läkarliv började ungefär vid sekelskiftet. Han hade tagit studen-ten i Strängnäs 1885, med.kand. i Upsala 1890 och blivit färdig med.lic. i Stockholm 1895. Åren före och efter legitimeringen hade han ett flertal för-ordnanden på olika lasarett i Sverige.

I december 1898 gifte han sig i Ersta kyrka i Stockholm med sin Maja Rundquist, flickan som han under flera år spanat in på Söders höjder i Stockholm, längtat efter, smygträffat och byggt luftslott med. Men raka spåret fram till altaret hade det visst inte blivit.

Pappa har själv berättat om detta i sin dagbok från 1889. Han bodde inack-orderad hos en läkarfamilj Ekecrantz på Söder, och några kvarter bort, på Götgatan 37, bodde stadskamreraren Anders August

Rundquist med sin be-tydligt yngre fru Therese, född Ekecrantz. Familjerna var släkt - krångligt och "dubbelt"- och det hade till följd ett flitigt och omväxlande umgänge, i

/FAKTA/

synnerhet som man bodde i samma stadsdel: måltider, kyrkobesök, brädspel, slädpartier, skridskoåkning på Nybroviken och mycket annat. Kort sagt, det ekecrantzka familjelivet innebar ett trevligt och alldeles nytt liv för den fattige studenten från Strängnäs.

Som sagt, tycke uppstod. Pappa beskriver hur han vandrade på kvällarna, ef-ter sena studier på anatomisalen på Karolinska institutet på Norr Mälar-strand och undrade om det lyste i ett visst götgatsfönster, hur han stal sig till ensamma möten för att kunna ge flickan Maja gåvor av egen konstnärlig hand. Han var mycket lycklig, men under många och långa perioder var, bildligt talat, porten låst på 37:an Götgatan.

Orsakerna var flera. Pappa läste flitigt på sin med.lic. och skaffade sig sam-tidigt välbehövliga inkomster genom förordnanden på olika lasarett i lands-orten, långt avlägsna från Götgatan och Maja. Men dessutom var pappa tro-ligen inte "ekonomiskt populär" som blivande måg till den gamle och mycket förmögne stadskamreraren. Redan på den tiden var det värdigt och fint med pengar, men man skulle inte tala om dem, de skulle bara finnas. Pappa hade inga dylika på banken, men på sina fickpengar hade han hela livet perfekt ordning. Så här såg kassaboken ut 1885!

Svärfadern in spe dog 1894, 79 år gammal och pappa gifte sig med Maja 1898. Bröllopsresan ställdes till Berlin, Wien, Venedig, Paris, London, Köpenhamn och antagligen även till andra angränsande platser de snuddade vid under tågresan. Efter år av längtan, besvikelser och upplärningen borde väl den långa färden blivit en varm motpol av rusig lycka, med inslag av vackra vyer, väldiga kyrkor och härliga hotell. Men dagboken talar inte så - det är något som inte stämmer.

Pappa var en för sin tid mycket välutbildad läkare som tidigt intresserade sig för oto-, rhino-, laryngologien. I bagaget på bröllopsresan hade pappa med sig värdefulla, välrekommenderade introduktionsbrev till Europas ledande läkargiganter. Så att, när brudparet steg av tåget i Berlin, Paris, Wien osv. kilade pappa efter ett tag upp till professorerna X, Y och Z och presenterade sig, hörde föreläsningar och deltog i operationer! Under tiden satt mamma på fina caféer och drack "Mélange" eller gick i butiker och roade sig på sitt håll.

/FAKTA/

Ytterligare en sak förbryllar. Nygifta Maja, 31 år, är ofta trött och går tidigt hem till hotellet från gemensamma promenader och besök. Pappa fick redan från början stötta och hjälpa henne. Hon "skötte sig" sedan under hela sitt liv, hemma och på olika kuranstalter i Sverige och utomlands. Man kan und-ra, så här efteråt, var hon någonsin helfrisk eller fanns där, redan från ung-omen, embryot till den diabetes som senare skulle drabba henne (och även hennes tvillingbror Vilhelm och flera andra rundquistar)? Ingen vet, men visste pappa något? Ingen vet det heller.

Nu tillbaka till sekelskiftet och Biblioteksgatan 12. Pappa hade en snygg ga-tuskylt av mässing, som följde honom på stockholmsadresserna. Där stod:

Doktor
STAFFAN KLINGSPOR
Öron-, näs- och halssjukdomar

Den fungerade som avsett var, och patienterna, med örsprång, snuva eller hosta, strömmade in genom porten, blev omskötta och så småningom bo-tade.

Onekligen en uttömmande beskrivning av pappas 50-åriga läkarverksamhet, och kort. Med sina få tryckrader säger den allt: annonsen-skylden, åkomsten, boten. Men porträttet är därmed inte färdigt. Vem skulle bättre kunna be-rätta vidare om läkargärningen än pappa själv, och det kommer jag att låta honom göra.

I 53 år, varje dag, skrev pappa dagbok, i dåtidens små kvartalsalmanackor. Det blev tillsammans ca 19 000 sidor, som kunde se ut så här.

Pappas hela liv med blyertspenna! Först patienterna (ibland med tillägg: "menthol" eller annat botemedel) och sedan det privata: Med Maja på söder, t.ex. Dessa ca 200 almanackor finns bevarade både i original och (partiellt) avskrivna. Jag tar alltså en paus i mitt berättande och "lämnar över pennan" till honom själv. Så här skriver pappa, då och då, under åren 1902-1937. En salig röra, kanske, av ett subjektivt plock, men det finns ett genomgående mönster.

Tillsynes helt ovidkommande meddelanden dyker upp: "Ärenden till mjölk-bolaget", "Satte nytt foder i min rock" osv., detta för att markera svår kristid respektive hans stora mångsidighet.

UTDRAG UR DAGBOKEN 1902 - 1937

1902

- 9 januari* Konsert Aulinska kvartetten.
- 19 februari* Maja och jag ute och åkte skridsko på Nybroviken på qvällen.
- 23 april* Hedelius. Incisio af halsböld.

1903

- 4 februari* På qvällen och såg en kinematograf på Vetenskapsakademien.
- 26 augusti* Magpulver, speldosa, tandborste, godis, guitarr, håltång, läst, bor-rar, plåtar, carbid, pengar, hammare, Hvar 8 Dag, cigarrer, tobak. - Till Huddinge i regnväder kl. 9.15 med Majas bicycle. Hilde-brands här till qvällen.

1909

- 7 november* Difteri konstaterades hos Sven*. Kl. 11 kom epidemivagnen.

* Sonen Sven (1901-1976)

1911

- 17 juni Mötte jag Maja som kl. 8.51 kom tillbaka från Wildungen. Hon såg duktig och frisk ut - roligt hafva henne hemma.
- 6 november Jag kl. 8 på Kochers* klinik /Berlin/. Hörde föreläsningarna och åsåg operationerna. Struma, gallsten, bräck. Han opererade mycket elegant och lugnt. Sedan äntligen kl. 2 fick jag träffa honom för att tala om Lena*. Han ansåg att hon borde stanna för att undergå Thyroideabehandling 14-21 dagar. Vänlig men svår att begripa.
- * Theodor Kocher (1841-1917), berömd kirurg. Nobelpris i medicin 1909. * Lena (1867-1933) gift med Axel Rundquist.

1914

- 5 februari På middagen kommo 2 bönder som voro våra gäster med anledning av det stora Bondetåget.

1916

- 19 augusti Svens sår blivit sämre. Svullet knä och ömmar. Feber. Telefone-rade till Key*. Han opererades. Stackars gosse.
- * Einar Key, sedermera kirurgiprofessor. Sven huggit sig i knäet. Stel knäled resten av livet.

1917

- 24 juni Matförgiftning*.
- * Pappa allvarligt sjuk (enda gången i sitt liv?) efter tåguppehållslunch i Laxå!

1918

- 20 oktober Foro jag, Mille* och Sven ut till Viggbyholm och vi togo upp potatis, ca 75 kg.
- * Sonen Vilhelm (1899-1983). Pappa hyrde kolonilott i Viggbyholm.
- 2 december Slutuppställning i Evedalsköpet*. Jag på qvällen en stund och hör-de Parsifal på Stangenbergs* plats.
- * Lantställe vid Baggensfjärden. * Emil Stangenberg var Operans läkare.

1919

- 4 februari For Maja 1.22 till Södertelge för att hvila sig. Jag på Althins* be-gravning kl. 2.
- * Konstnär Caleb Althin, född 1866.
- 10 juni Foro Maja och jag upp till Sophiahemmet där Maja fick ett skönt rum att vila sig i. Svårt att lemna henne så men ske Guds vilja. Ärenden till mjölkbolaget.

1920

- 13 juni Gingo Maja och jag till Boo kapell och hörde en bra prest. Kän-des underligt att vara i den lilla kyrkan der jag konfirmerades för 38 år sedan!
- 17 december Var jag hos Vilhelm*. Kallades dit kl. 11. på natten, ty han hade hastigt blivit sämre, pulsen dålig. Efter kamferinsprutning repade sig hjärtverksamheten.
- * Vilhelm Rundquist, Majas tvillingbror, gift med pappas syster Elisabeth.

1921

- 7 februari På middagen kom Vilhelm hem från Barrtorp i ambulansvagn. Mkt svag och trots stimulerande medel dog han från oss alla kl. 3 e.m. Saknad.
- 21 mars På MälARBANKEN på f.m. och talade om ett lån.
- 23 juli Stenbocks kommo med 3.30-båten. Strax förut hade det elek-triska ljuset blivit påsläppt och det var en stor fröjd att gå och knäppa och allt var så ljust.
- 6 oktober Maja och Sven på Operan, La Traviata. På qvällen, under tiden, klackade jag och halvsulade jag ett par kängor som vi skola giva bort.
- 28 september Lagade ett strykjern på morgonen, sedan på sjukbesök. På qvällen lagade jag ett paraply.
- 11 november Höll på med att sätta upp Evedal till försäljning.

1923

- 6 mars Uppe hos Lisa* och fick låna pengar av henne. På /Läkare/Säll-skapet på qvällen. Maja hemma och satt och pratade med "in-ackorderingen", en kyrkoherde Sundin, med anl. av det kyrkliga mötet som börjar nu.
- * Lisa = pappas syster Elisabeth.
- 13 december For 7.45 på sjukbesök till Norberg, eftertelefonerad igår. Foro i släde till lasarettet, der Dr Karlow mötte. Pat. var af honom opererad och enär tillståndet var oroande voro vi uppe och tit-tade på honom. Gjorde endast några sugningar från näsan. Hem igen 5.40.

1924

- 31 maj Fingo vi veta att Moster Adèle slutat sina dagar. Frid över hennes minne och tack för den tid, för hvilken hon varit i mors* ställe.
- * Pappas mor Maria Sofia Klingspor (1839-1876) dog när pappa var endast 10 år. Adèle Ekecrantz hjälpte familjen.
- 20 oktober Höll på att sätta nytt foder i en rock till mig. Ganska lustigt jobb.

1925

- 30 januari Maja och jag och såg på en ledig våning på Artillerigatan. Vi får nog lof att röra på oss för här* är hyran för dyr, då inkomsterna minskas. På sjukbesök på middagen.

- * Strandvägen 7 C, 3 tr.
- 6 oktober Träffade Lisa som hjälpte mig i mina affärsbekymmer. O, hvilken lättnad, huru tacksam jag känner mig mot henne. Läkaresällska-pets högtidsdag. Tråkigt.
- 31 december Betalade hyra, räkningar. Kl. 9 hos Lisa med alla pojkarna, och Stenbocks, der vi firade nyårsvaka. Maja ensam hemma. Det gamla årets sista dag. Det har varit tungt ibland - men det har gått.
- 1927
- 30 maj På Operan - Tiggardstudenten - med Mille. Sedan superade vi på Operakällaren. I morgon tar han sin licentiatexamen, lille Mille!
- 13 november Maja trött så hon låg till sängs hela dagen. Började Maja med in-sulin 5 enh. 2x dagligen. Maja var mkt nedstämd så det var en tung dag.
- 1928
- 24 augusti Köpte möbelband och klädde tre stolar i sängkammaren med nytt tyg.
- 23 oktober Mille köpte radioapparat och vi voro alla mycket intresserade av nyheten.
- 1930
- 24 augusti Tog avsked av Axel, som for till Marstrand. Frk v. Euler* här till middagen. Sedan hon och Watte* en stund på utställningen.
- * Birgit, Wattes blivande fru. * Sonen Wathier (1903-1988).
- 13 september Kl. 6.15 kommo Mille och Margaretha* med Richard i bilen, från Södertälje. De åto middag här, varefter Richard skjutsade de un-ga tu och mig till utställningen*. Mille låg kvar över natten här.
- * Margaretha Dahlin, Milles blivande fru. * Funkisutställningen vid nuvarande Sjöhistoriska muséet.
- 14 oktober Slutlikvid för Evedal uppe hos advokat Brehmer. Det hela blev 16.300. Icke mycket men skönt det blev något. Jag köpte kängor åt Richard. På kvällen på Sällskapet* men fick gå därifrån på sjuk-besök.
- * Sv. Läkaresällskapet på Klara Östra Kyrkogata. Pappa, ganska ointres-serad av föreningsliv, basade för en mera regellös och personlig "Sektion för kamratlig samvaro".
- 10 november På middag inne och sprutade insulin på Maja. Richard började ar-bete på Centraltryckeriet. /Maskinsättare, timlön 1.43/.
- 1931
- 7 maj Lena här till kvällen. Jag följde henne till porten. Ryckte kl 8 Richard in på Hästgardet* på exercisen på 2 månader. Skrev brev till Mille och skickade hans billocka som varit på reparation.
- * Malaj på K 1 på Sturevägen, Stockholm.
- 25 maj For jag kl. 8.42 till Örebro, mött vid stationen av Mille, Marga-retha och Sven och Maja. Lyckönskningar, lunch med presenter*. Sedan utfärd till Kilsbergen. Middag kl. 6. Mkt trevligt och vän-ligt tal av Mille till sin pappa. Sutto och pratade och sjöngo. En Dr Nordgren bra sångare, fin personlighet.
- * Pappa fyllde 65 år.
- 16 november Var på banken och löste ut Nordstjerneaktier mot kontant 75000 kr. Betalade igen lånet på banken med 26000 kr! Maja och jag på Yvette Guilbert* på kvällen.
- * Vissångerska (1867-1944).
- 28 november Otologmöte på f.m. på Sabbatsberg - jag valdes till ordförande. Middag på Grand Hotel - ganska trevligt.
- 1932
- 24 januari Brev från Anna* som bad mig lyfta i Skandia Gerhards livförsäk-ring. Maja avgjort bättre - sovit ganska bra på endast Sedormid.
- * Anna Stenbock, pappas yngsta syster, gift med Gerhard.
- 3 april Uppe på "Soeurs de Charité" och skickade 2 barn för misstänkt scarlatina till Epidemisjukhuset. Sedan tills. med Richard på Ersta och talade om Maja som skall dit om fredag för sockerundersök-ning.
- 4 juni Jag kl. 18 på 1866 års mäns högtidsfäst på Hasselbacken.
- 27 juni Jag på middagen uppe hos Axel Lagrelius* och talade om Richard som skötte sig utmärkt och nu skulle det planeras för hans vidare utbildning, troligen Leipzig i augusti.
- * A.L. chef för Generalstabens Litografiska Anstalt
- 31 oktober Var och skaffade pengar och skickade till Leipzig. RM 175 = 244 kr.
- 2 december Maja på f.m. hos Sigrid Netzel. På kvällen voro vi fyra syskon samlade hos Maria*. Vi talade om vårt barndomshem och flydda dagar.
- * Pappas äldsta syster, gift med Thure Hellström.
- 1933
- 31 juni Var på polikliniken för första gången efter semestern. Roligt att vara i arbete igen och hava krafter dertill!
- 26 oktober Jag på folkpensionskontoret och skrev ansökan om pension. Birgit och Carmen* här till middag.
- * Carmen Östlund, en mycket god vän till Richard.
- 20 december Fingo vi veta att Svens ev. plats på Gotland gått om intet. Det kändes hårt men kanske bäst. Vi få lita på Guds ledning. Vår bröllopsdag - 35 år av mkt lycka, fast sorger också har varit oss beskärda till vår fostran och nytta.

31 december På sjukbesök på f.m. Birgit här till middagen. Sedan nyårsunder-hållning per radio, från egen mikrofon. Alla uppträdde, t.o.m. Maja läste en nyårsbetraktelse vackert och innerligt. Glögg och tedrickning.

1934

- 25 mars Jag i Jakobs kyrka. Maja hörde radiogudstjänsten. Kl. 18.30 jag, Richard och Carmen på Parcifal, andra raden - en underbar af-ton. Vackert för öra och syn. Maja ensam hemma.
- 3 maj Jag på Dr Frenknens disputation på Karolinska sjukhuset. Middag på "Diners de Paris" för en stor mängd kamrater. Mkt trevligt. Maja något bättre.
- 10 juli Hos Richard på SLT. Han förevisade hela etablissementet. Mkt roligt och intressant. Mille ringde från Visingsö. De voro nu hem-ma efter sin långa färd. Allt gått väl, fast ringarna exploderade flere gånger. Brev till Watte.
- 12 juli På sjukhuset på Slottet där jag skar en halsböld. Kl. 12 uppe hos Maria och gratulerade henne på 70-årsdagen.
- 5 augusti Jag på f.m. i G. Wasa kyrka och hörde på Wattes 3:e lysning.
- 12 september Ärende till Kompaniets klockavdelning. Kl. 18 kommo Carin Klingspor* och Harald hit på middag. Hon var en livlig och gans-ka behaglig varelse. Hon fyllde i dag 20 år och firades även av oss. Sedan gingo de 3 på Operan. Jag klädde om stolar till jung-frukammaren.
- * Carin, dotter till friherre Gustaf Adolf K. på Stora Sundby.

1935

- 19 februari Jag med Sven på NK och köpte honom ett par skor. På kvällen på Sällskapet. Där var det livligt: abortdiskussion.
- 14 april Kom Watte från Gbg, stannade hos oss till 19.55, då han fort-satte till Storlien på skidfärd. Roligt träffa honom, rar och blid som vanligt.
- 13 maj På e.m. telefonerade Watte att Birgit fått en liten rar dotter,* vä-gande 3.375 gram. Glädje. Jag på Sv. Dagbl. och lämnade in an-nons.
- * Christina.
- 11 juni For jag i sällskap med Schager och Carlsson, till Strengnäs för att fira vår 50-åriga studentexamen. Väl ankomna till den gamla minnesrika staden mötte vi Schyl vid färjan. Kl. 14.25 mötte vi Fahlström och Axelsson. Besökte kyrkogården och det gamla läroverket som nu har slutat som sådant. Åto gemensamt fästlig middag*. Foro hem 21.04.
- * Sist i almanackan har pappa skrivit en delvis-kladd till ett middagstal: "I dessa dagar för 50 år sedan stormade 11 glada nyblivna studenter ut ur Strengnäs gamla ärevördiga läroverk. Vi gjorde vår insats i livet, fingo erfara att trots allt tvång, den gångna skoltiden varit den gladaste och sorglösaste av vår levnadsbana som omvexlade mellan dagrar och skuggor, framgångar och bittra besvikelser, som alltid i livet. ..."
- 31 juli Var jag efter mottagningen uppe hos /Dr/ Feuk och talade med honom om min åkomma. Han trodde ej på någon gravare föränd-ring utan det hela stod i samband med akuta prostatabesvär. Skulle hålla diet, taga in hexametylentetramin 0,50 osv. 2x dag-ligen. Skrev några rader till Maja som ej låtit höra av sig på länge*.
- * Gläborgs vilohem.
- 26 oktober Jag på otologmöte på Sabbatsberg, sedan supé på Rosengrens käl-lare. Maja hos Ebba Ekecrantz med Riken /Lindberg/. Hon sna-vade /dvs. Maja/ då hon i mörkret skulle gå derifrån och bröt v. benet. Fördes till Sabbatsbergs sjukhus, dit jag och Mille kommo efter röntgen och gipsning. Stackars vän.

1936

- 24 februari Var jag med Sven och undertecknade köpekontraktet med fru Fröling, Sigtuna, rörande Tilsborg* i S:t Olofs socken för 24 000 kr. Mätte detta bliva till lycka och välsignelse!
- * Tyvärr ett olyckligt förvärv.
- 22 maj Slutade jag på polikliniken. Vemodigt men skönt.
- 24 maj Min födelsedag En märkesdag* i mitt liv - idel godhet har följt mig.
- * Pappa 70 år.
- 16 juni På kvällen kl. 20 jag på Djurgårdsbrunn med Otologgruppen och slog käglor och åt supé. Hem i bil.
- 28 juni Maja mädde ej bra i dag, hade ngt feber, 37,7 och alla tecken på hepatit.
- 13 juli Dr Silfverstolpe /Ersta/ ringde mig att Majas undersökning var pessima (?). Han ville ställa diagnosen Ca pancreat. + ?? Vi båda, M.och jag, voro beredda att det var en allvarlig historia. Mätte hon ej få det svårt.

1937

- 3 januari Jag uppe hos Maja på f.m. Hon hade svårt att orientera sig i tid-en, trodde det var natt!

Pappas förhoppning att mamma inte skulle "få det svårt" slog tyvärr inte in. Efter en lång och tåligturen sjukdomstid avled mamma på Ersta sjukhus den 3 juni 1937. Den dagen förlorade pappa sin enda fasta punkt i livet och blev plötsligt ensam. (När jag skriver denna mening kommer jag väl ihåg vad mammas äldste bror Axel Rundquist (1861-1933) sade till henne när deras "Faster Betty" långsamt tynade bort, nära 100-årig: - Ser du, Maja, döden kommer alltid oväntat!).

/FAKTA/

Pappa saknade sin Maja mycket och hans liv förändrades. Familjelivet hade redan på sena 1930-talet blivit ett annat. Av de fyra gossarna hade två utbildat sig till läkare och en till agronom. De hade flyttat hemifrån och var alla tre sysselsatta på avlägsna och varierande adresser i Sverige. Läkärbröderna bildade familjer men på Grev Turegatan 35 kunde pappa då och då välkomna sonhustrur, barn och så småningom barnbarn med självklar glädje. Dörrarna stod alltid öppna.

Vid mammas bortgång var pappa 71 år, och i god fysisk och andlig kondition. Sladdgossen Richard bodde kvar hos sin pappa till år 1943, då han gifte sig. Vi trivdes bra tillsammans, men visst blev det ensammare än förut för pappa, speciellt på dagarna då jag satt på jobbet. Men pappa klarade sin ensamhet föredömligt. Dels kom det fortfarande patienter som inte bara blev hjälpna; många blev därtill hans personliga vänner och dels hade pappa lätt att få nya bekanta runt om i östermalmskvarteren. På morgonronderna hälsade han på i Finnströms pappershandel eller hade ärenden till sliperiet på Majorsgatan eller svärdfejaren på Linnégatan. Småkrämpor behandlades på stående fot och när "gumman" Åslunds blomsterstånd blåste sönder en vinter tog pappa med sig resterna hem och reparerade! Kort sagt, pappa bemästrade sin ensamhet genom att ge ifrån sig ännu mer av sin omtanke och till ännu fler personer än förut.

Pappa var otroligt händig och konstnärlig - ett arv både från hans farfar översten i Falun Christian Wathier och från hans mamma Mias släkt. Han hade

/FAKTA/

alltid saker på gång. Redan i Strängnäs blåste han flöjt, vid sekelskiftet hamrade han fram vackra lampetter och ljusstakar i mässing. ("Jag väntade Mille och det var ett förfärligt bankande", berättade mamma en gång för mig) och under Elfvikstiden byggde han en roddbåt, med handbasade spant. Han målade känsliga små oljor, finsnickrade, sjöng (för Albert Lindström) och band böcker. Och när akuta behov satte in lagade han paraplyer, klädde om stolar, halvsulade skor eller "tog in sina sommarbyxor som blivit för vida". En sak är säker: han hade roligt när han mångsysslade och reparerade. Annars hade han inte skrivit i sin dagbok bara några månader före sin död: "Mathias' namnsdag firades av mig genom att laga en leksak som måste lödas."

/FAKTA/

Pappa Staffan, en tillsynes lugn person, var "galen i klockor". Det är inte för mycket sagt: tidens flykt men framför allt de olika metoderna att mäta den blev ett livsintresse. Han fascinerades av allt kring klockan: skönheten, ursprunget, mästarna, tekniken, gångarna, materialet, ljudet, fodret. Lugntickandet och timplagen från en pendyl var musik för honom. Däremot, en klocka som stod, tyst och död, gjorde honom irriterad och orolig. Pappa hade tidigt näsa för fina klockor. På bröllopsresan (se ovan) tog han sig en avstickare till en lumpbod i Köpenhamn och köpte ett silverur för 24 kronor. Det var ett mycket fördelaktigt förvärf och när de franska Bulle-klockorna kom på 1930-talet - världsniheten batteriuret - försåg han sig genast med två vackra exemplar. Han tillverkade klockor också - med foder och allt - där ibland enkla pendelgångar "snickrades ihop" med hjul och axlar till att så småningom fungera som tidmätare. Pappa var särskilt glad när han till någon bemarkelsedag kunde skänka bort en klocka, och hos många klingsporar och rundquistar finns hans gåvor och fina hantverk att beundra!

Pappas långa läkarliv finns dokumenterat i alla hans almanackor, i form av tusentals namn på patienter, men inte mera. Dessa mängder av namn måste få räcka som beskrivning av hans verksamhet. De talar väl för att ör-näs-hals-doktorn gjorde ett bra jobb!

Men några lösryckta patientminnen kan jag berätta om. Någon gång på 1920-talet kom en man upp på pappas mottagning och meddelade:

- Jag har fått höra att doktorn skulle ha räddat livet på mig när jag var barn.
- Knäpp upp skjortan så får jag se "visitkortet", lär pappa ha sagt. Efteråt berättade han för mig att han, under något förordnande på 1890-talet, plötsligt kallats till en familj med ett barn som höll på att kvävas.
- Jag hann inte ens ta av mig överrocken före snittet i luftstrupen, talade han om. Det var ett "återbesök" som glädde pappa!

På söndagsmorgnarna kom fru Larsson - i decennier och under alla årstider insvept i tjocka schalar - och fick någon sorts pensling i halsen. En säker inkomst av en 2-krona för pappa men framförallt ett viktigt och psykiskt lugnande besök hos doktorn. Fru Larsson bodde på Grevgatan och hade kanariefåglar som pappa plockade grobladsfrön åt på höstarna.

För övrigt sökte sjuklingarna upp pappa när åkommorna satte in, vilket alltför ofta inträffade när vi åt middag. Då kom en "hjälpssam oro" över pappa och han steg upp från bordet med ett "jag skall bara

klara upp det här". Han kom så småningom tillbaka, lugnare och kanske en hel tia rikare. Men sär-skilt mamma gillade inte måltidsavbrotten!

Pappa var ingen affärsman, utom på det registrerande planet. Inkomster och utgifter noterades dagligen och han gjorde bokslut varje månad. Han hade kontroll på sina tillgångar och bankbesöken var livliga, på Mälarebanken på Strandvägen och Handelsbanken i hörnan Sturegatan-Karlavägen. Familjens ekonomi ändrades dramatiskt medan åren gick. Det förstod vi pojkar så småningom, men tyvärr alldeles för sent. Det hörde ju, som sagt, inte till god ton att tala om pengar och jag kan heller inte minnas att jag någon enda gång hörde föräldrarna diskutera dessa krassa ting - de små gossarnes veckopeng möjligen undantagna! Kort beskrivet: redan på 1925-talet hade pappa besvär med att få inkomster och utgifter att balansera. Han talade tyvärr aldrig om det, han förträngde bekymren nästan totalt, skickligt men olämpligt och säk-ert innerst inne påfrestande. I sin dagbok skriver han då och då om besvärlig-heterna men aldrig något "varför" eller förslag till lösning. Men jag tror jag vet: hans Maja skulle ha ett gott och bekvämt liv och det gav han henne i hennes svåra situation av ständig ohälsa och behov av att ta vård om sig. Han gav sin Maja allt han kunde, resten fick han klara med egna uppoffringar. Och det gick, men så här efteråt står det mycket klart att hans sista levnads-decennium blev ekonomiskt mycket dystert, trots att hans gossar hjälpte honom på flera sätt.

Pappa överlevde mamma i 16 långa år, som var fulla av aktiviteter - vad annars? - men i perioder av besvärligheter och personliga bekymmer. Pappa visade sig hela livet som den vänlige hjälparen, utan baktankar att få något igen, och det var inte många som märkte skiftningarna hos honom från det vanliga till det tunga. Pappa och jag blev de sista åren ännu närmare bekanta, bl.a. geografiskt, och jag hoppas därför att kunna avsluta detta (utlovat hoppiga) porträtt med några breda, berättande penseldrag ...

Mina bröder flyttade då och då på sig: gammelbrodern-läkaren Mille t.ex. från Hede till Fjugesta och till slutpunkten Ösmo, lantbrukaren Sven konditionerade, efter Ultuna, på åtskilliga gårdar och köpte så småningom en egen lantgård, Tilsborg, utanför Sigtuna, och Watte, den yngre doktorn, flyttade från Tärnaby till Svärdsjö, Vallentuna och till slutstation Danderyd. Sladd-barnet Richard fanns kvar i Stockholm, med adresserna Grev Turegatan 35, Bergsgatan 23 och sist, tillbaka till Grev Turegatan. Varför detta uppradan-de, männe? Jo, alla dessa flyttar betydde för pappa trevlig och omväxlande kommunikation, resor och påhälsningar och vice versa. Pappa besökte sina gossar (med i förekommande fall växande familjer) på dessa adresser, på hel-ger, bemarkelsedagar, barndop, studentexamina och ibland bara till vardags - han var alltid välkommen! Livet på landet gav ju också pappa utlopp för roliga verksamheter. Så här skriver han den 7 mars 1952 (i Svärdsjö): "Tog med mig hunden vid mjölkhämtningen, då hon annars generar patienterna. Hos plåtslagaren och hämtade beställda skenor till faster Carolinas nyst-vinda" och den 12 juli samma år (i Ösmo): "Köpte bandjárn till äppelträdet. Satte upp fågelskrämmor, tunna aluminiumresmor, på jordgubbslandet".

Det blev extraresor också. Milles Margaretha hade känningar på Visingsö, Wattes Birgit hade släkt i Bergslagen och pappa hade släkt och kompisar i Sörmland, på Djursholm, i Norrköping, Göteborg och litet varstans, utom-bys. Pappas dagbok dessa år vimlar av besök och träffar, men framförallt av personalia, roliga för mig att återkalla i minnet men som för eventuella läsare av denna Staffan-skiss torde vara av tveksamt intresse. Egentligen gillade pappa inte själva resorna, det var målet och människorna som glädde honom. En gång nämnde mamma till mig : - "Vi brukade inte hinna längre än till Liljeholmen förrän Staffan började planera hemresan!"

"Frid och fröjd för hela slanten" kan man tycka. Patienterna kom fortfarande - fast i glesnande skaror - och vänkontakter fyllde dagarna. Jodå, med året 1939 kom världskrig nr 2 i familjens liv, den här gången inte "inklämtat" på Elfvik utan utbasunat från radion som nu blivit vanlig i hemmen. Det är inget att försöka skyla över: världskriget, med ransoneringar och krängel, blev vardagsbesvärligt för pappa.

Hans anteckningar från den här tiden är delvis de alldeles vanliga - "hälsat på Maria, otologmöte, hämtat folkpension, drog klockorna hos Kerstin Key" men delvis oroligt främmande - "varmvattnet avstängt, mörklägningsövning, till Ösmo ståplats på överfullt tåg, fick 2 kilo mjöl av Lisa" osv. Det var tvära kast för pappa som gillade lugnet. Även detta liv klarade han, med uppoffring av invand bekvämlighet. Han blev ännu mer ensam och långa ti-der skötte han sin mathållning m.m. själv.

Trots allt var pappa fortfarande i fin fysisk form, men åren gick och rätt var det var blev han både 80, 85 och 87!

På 80-årsdagen den 24 maj 1946 har pappa dagboksantecknat två hyllningar speciellt, dels en kolossal rosbuske från Läkaresällskapets 'Sektion för kam-rattlig samvaro', dels uppvakning från Klingsporska släktföreningen, "som ge-nom Woldemar Klingspor med fru överräckte en utmärkt vackert bunden bok av Gustaf Adolf Klingspor om släktens ursprung".

Det blev en 85-årsdag också, år 1951. Återigen en stor mottagning, med huset fullt av gratulanter i alla åldrar, kolleger, släkt och vänner. Gästerna kunde den dagen gratulera en Staffan som inte bara blivit 5

är äldre sen sist utan också lugnare och mer harmonisk eller - för att inte ta i - mindre orolig och mindre reserverad. En väsentlig och nödvändig livsändring hade nämligen skett. Familjen Richard hade 1950 flyttat ihop med pappa på den välkända adressen Grev Turegatan 35, 1 tr. Från tveksamhet i starten inte bara accepterade pappa sammanboendet utan glädde sig åt den närmare gemenskapen och en tryggare vardag.

Familjen Richard bestod, förutom av det nu 40-åriga sladdbarnet, avdelningschef på Esselte, av fru Margareta, 36 år och konstnärinna, dottern Therese, 6 och sonen Mathias, 2 år. Pappa välkomnade denna livslösning: ensamheten minskade, en hemmiljö återskapades, låt vara av en annorlunda modell. Vid måltiderna var ålderskillnaden 40-faldig mellan pappa och sonen och nog kunde decibellerna stundom vara höga från vissa håll, men vi trivdes bra alla fem. Våra barn blev mycket goda vänner med sin farfar och pappa uppskattade mycket Margareta under deras 10-åriga bekantskap. Att kontakterna var vänliga och ömsesidiga visar ett vackert porträtt av pappa som Margareta tecknade i början av maj 1949. Pappa var då 82 år.

Pappas 87-årsdag blev även hans näst sista levnadsdag. Till middagen den 24 maj 1953 ville han för en gångs skull inte sitta med vid bordet och senare på kvällen hämtades han till Karolinska sjukhuset med ambulans, efter telefon-samtal med Mille i Ösmo.

Vid mitt besök på sjukhuset dagen därpå kom jag några minuter för sent. "Maskineriet stannade", sade en vänlig doktor till mig. Jag tyckte det beske-det passade bra. Pappa hade gjort sitt.

Kära släktingar, så här blev porträttet. Skrivningen blev längre än annat, rolig och mödosam i god blandning. Till läsarna skulle jag redan tidigt gett ett råd: hoppa inte över pappas egen berättelse "Utdrag ur dagboken" 1902 - 1937, den finstilta. Den är själva stommen till det porträtt jag, med mina och and-ras minnesbilder, tecknat. Det ni nu har läst har både blivit pappas självporträtt och min mycket personliga berättelse om honom. De två avsnitten kompletterar varandra - var för sig hade de varit nog så obegripliga.

Alldeles i början har jag nämnt om pappas "perioder av ofrivillig övergivenhet ... som i sin tragik blev en kraftkälla för honom". Jag har valt att avsluta porträttet med ett försök till förklaring av den skrivningen. Dels är det min bestämda uppfattning att, i pappas fall, svårigheter gett kraft, dels får läsarna på det sättet chansen till egna funderingar och bedömanden.

Nu, upp med ridån! Så här förskräckligt hände det sig nämligen år 1873 och drygt 10 år framåt.

År 1870 dog min farfar, majoren Carl Wathier Klingspor, på Tjurkö i Blekinge och tre år senare, på Apelbergsgatan 42 i Stockholm, hans hustru Maria (*Mia*) Sofia, född Hallenborg. Carl Wathier blev 53 och Mia 37 år. Plötsligt stod fyra små barn ensamma: Carolina Augusta *Maria* 9 år gammal, *Staffan* Wathier, 7 år, Adèle *Elisabeth* Matilda, 5 år och *Anna* Sofia Christina, 3 år. Det som därefter hände, under en dryg 10-årsperiod, är tyvärr insvept i nästan total dimma!

Släktingar grep in och lät inackordera de små syskonen i olika familjer. Men ingen vet när och vart och till vilka. I sina mest känsliga levnadsår växte de upp, var och en i en främmande omgivning och utan inbördes kontakter. Släktingarna, vilka de nu var, berättade ingenting. Det gjorde heller inte de fyra syskonen, när de efter 10-12 år åter träffades. För mig, och för bl.a. två släktintresserade kusiner, Annas dotter Margaretha Stenbock och Elisabeths son Erik Rundquist har detta alltid varit på gränsen till obegripligt. Minnesbilder måste ju ha funnits, men under syskonens långa liv berättade de aldrig något. *Hur* var det? Hos *vilka*? *Var*? och *hur länge*? Det finns ingen annan tänkbar förklaring, tror jag, än att tystnaden, gemensamt överenskommen, varit enda förutsättningen för dem att dels glömma, dels ha kraft att börja nya liv. De lyckades väl, alla fyra, därtill uppnådde de alla hög ålder, från Anna 76 år till pappa Staffan, 87.

FAKTA

Några enstaka uppgifter vet man, t.ex. att pappa gått i skola i Strängnäs. Han finns t.o.m. på pränt i 1885 års skolkatalog, med ett litet "b" före sitt namn, innebärande att han "under musiklärarens ledning öfvade sig på blåsinstrument". (Det var på tvärflöjt. Den finns nu på Musikmuseet på Sibleygatan i Stockholm). Men ingen vet var han var inackorderad. I samband med Elisabeth har dykt upp ett namn, Slemann i Norrköpingstrakten.

Med rätta, tror jag, har jag uppehållit mig länge vid denna skrämmande tystnad kring påtvingad övergivenhet i barndomen. Den förbyttes senare lyckligt nog av sin absoluta och levande motsats, gemenskapen. Syskonskaran höll ihop under hela det vuxna livet, men de allra förtroligaste kontakterna hade Staffan med Elisabeth, den mest utåtriktade av syskonen. Under hennes sista levnadsår, fram till

1952, gick knappt en dag utan att pappa ringde "sin sys-ter Elisabeth" eller korsade Humlegården och tog Djursholmståget vid Engelbrektsplan ut till Strandvägen 11, där hon bodde.

I Elgenstiernas "Svenska Adels Ättartavlor" finns 10 generationer klingsporar grupperade i ett stamträd och föredömligt porträtterade i texten. Av nära 50-talet herrar är samtliga militärer ända till Tab. 33. där under Första Yngre grenen Staffan Wathier presenteras som läkare bl.a. vid Söderköpings brunn 1891-92. Pappa var den förste i hela släkten som inte gick den mili-tära banan. Han exerceerade beväring på Polacksbacken i Upsala men lade se-dan av uniformen för gott. Jag tror det var bra. Pappa, i spetsen för Fältjäger-corpsen i Nerike eller liknande truppslag, är för mig en helt omöjlig syn.

Pappa passade inte att ge order, han levde helst för andra.

Fakta om pappa och hans närmaste

KLINGSPOR, Staffan Wathier

(24.5 1866-25.5 1953). Maturitetsexamen Strängnäs läroverk 1885, med.kand. Stockholm 1890 och med.lic. 1895. Diverse förordnanden: Söderköpings brunn 1891-92, lasarettsläkare Nyköping 1894-95, stadsläkare Söderköping 1895, lasarettsläkare Karlshamn 1896, d:o Borås och Karlskrona 1896, stadsläkare Umeå 1897, privatpraktiserande öron-, näs- och halsläkare Stockholm. Gift 1898 med Maria (Maja) Rundquist (1867-1937), dotter till stadskamreraren Anders August Rund-quist (1815-1894) och hans hustru Therese, född Ekecrantz (1839-1898).

Föräldrar:

KLINGSPOR, Carl Wathier

(1820-1873), kapten vid Nerikes regemente, major i armén, direktör vid kronoar-betsstationen på Tjurkö, Blekinge. Gift 1863 med Maria Sofia Hallenborg (1839-1876), dotter till ryttmästaren Gustaf Hallenborg (1808-1859), och hans hustru Augusta Fredrika Björkenstam (1810-1878)

Barn:

Vilhelm Staffan (1899-1983)

Sven Staffan (1901-1976)

Carl Wathier (1903-1988)

Richard Wathier August (1910-)

Syskon:

Maria (1864-1947, gift med Thure Hellström (1857-1930)

Elisabeth (1868-1952), gift med Vilhelm Rundquist (1867-1921)

Anna (1870-1946), gift med Gerhard Stenbock (1866-1931)

Fakta om personer och uppgifter i texten

Sid. 1,

Stallet och vällingklockan finns ännu kvar (1996) - men antagligen inte repet!

Sid. 2,

På rundquistska sidan var Anders Augusts hustru Therese född Ekecrantz; på den klingsporska gifte sig pappas mors syster, Adèle Hallenborg (1844-1924) med över-läkaren Walter Ekecrantz (1879-94). Därav skrivningen krångligt och "dubbelt" släkt.

Sid. 3,

Mélange = varm dryck, typ café au lait.

Sid. 9,

Wilhelmina *Elisabeth* Margaretha Rundquist 1823-1923, syster till Anders August Rundquist, gift 1858 med professor *Fredrik* Albertinus Lundberg (1825-82), både läkare och veterinär. En stor samling brev från honom till Faster Betty under åren 1857-58 finns bevarade hos Richard. Fredrik och Betty ägde och bebodde Broby i Söderbykarl. Faster Betty överlevde Fredrik i 41 år.

Sid. 9,

Christian Wathier (1784-1860), gift 1815 med Carolina Schröder (1792-1856). Vackra träslöjdsarbeten finns bevarade hos Richard. Båda makarna har gravplats i Silvberg (efter kontroverser med grannprästen i Stora Tuna).

Sid. 9,

Albert Lindström (1853-1935) dåtida välkänd organist i Jakobs kyrka, Stockholm, in-till 1925.

Sid. 13,

Margaretha Stenbock-Tusti (1900-81). Erik Rundquist (1901-78)

Richard W. A. Klingspor,
vintern - sommaren 1996